

Millet, Milliyet, Cehalet

Muzaffer İlhan Erdost

TİHAK / Türkiye İnsan Hakları Kurumu Başkanı

Prof. Dr. Birgül Ayman Güler'in, "Türk ulusu ile Kürt milliyetçiliği eşit değildir" sözünün tartışma konusu yapıldığı bugün de belleklerde olmalı. Prof. Güler, bir kısım medyada ırkçılıkla karalanmak istenmiş, Başbakan Erdoğan, Güler'in, "ulus ile millet kavramını birbirine karıştırdığını", "ülkemizdeki Türk için millet, Kürt için ulus" dediğini, "millet'in arapça, "ulus"un öztürkçe olduğunu söyleyerek, üniversite kürsüsünden, bilim adamlarını, "imam" olarak irşad eylemişti.

Oysa, Prof. Dr. Güler, "Türk milleti" ile "Kürt ulusu" karşılaştırması yapmamış, "Türk *ulusu* ile Kürt *milliyeti* eşit değildir" demiş, bir başka deyişle, "ulus" ile "milliyet" in nicel ve nitel olarak eşit olmadığını söylemişti. Erdoğan'ın söylemiyle "ülkemizdeki Türk için millet, Kürt için ulus" denmemiş, böyle cahillikler yapılmamıştı.

Ne demek "ülkemizdeki Türk milleti" ve ne demektir "ülkemizdeki Kürt ulusu"? Türkiye Cumhuriyeti, Türk milletinden ve Kürt ulusundan oluşuyorsa, bu, nasıl bir ulus, ve bu nasıl bir millettir!

İkincisi, Prof. Güler'in söyleminden ırkçılık türetilir miydi ve bu, nazi ırkçılığıyla özdeşleştirilir, Güler Ayman, faşist olarak nitelendirilebilir miydi? Fahri doktora ünvanını aldığı kürsüden, Erdoğan, "kendisini güçlü olarak görenin ırkını yüceltmesi ne kadar tehlikeliyse, kendisini mağdur olarak görenin de ırkını yüceltmesinin, ırkını bir ayrımcılık unsuru olarak kullanmasının o kadar tehlikeli olduğunu" söylemiş, "Türk ulusu ile Kürt milliyeti eşit değildir" sözünden, Türk ırkının yüceltilmesi sonucunu çıkarmış, yeni "Babıali esnafı", bu yorumun üzerine, Hitler'in "üstün ırk" tabelasını çakmıştı.

Zavallı ülkem! Başbakanı, "millet" ile "milliyet" i aynı şey sayıyor. Kendi sözleriyle söyleyelim "içerikten haberi yok". "Millet" in arapça kökenli olduğunu biliyor ama, "milliyet" in "millet" olmadığını bilmiyor. Hatta, "milliyet" in ayırdında bile değil. Üstelik, ulusu ırk ile özdeşliyor.

Türk ulusu, ulus olarak kendi bünyesindeki etnik topluluklardan doğası gereği nicel olarak büyüktür. Ulus, nitel olarak tarihin derinliğinden gelen ve ırksal özellik, dil, inanç bakımından farklılaşan milliyetten, tarihsel bir kategori olması açısından farklıdır.

Bir ulus birimi olarak Türk ulusunun bünyesinde, Kürt etnik topluluğu, ulustan (Türk ulusundan) sayıca, yani nicel olarak küçüktür söyleminden, Kürtleri, "mağdur" bir ırk olarak, ve sayıca çok olması açısından, Türkleri ırk olarak yüceltmek anlamı çıkarılabilir mi? Ulus, bir ırk topluluğu mudur? Irkların birliğinden mi oluşur? Ulus, birbirinden farklı uluslardan mı oluşur? Yoksa Türk *milliyeti* ile Kürt *milliyetinden* mi oluşur, yani milliyetlerin ortak birliği midir?

o

Ulus'un tarihsel bir kategori olduğu bilinir. Stalin, *Marksizm ve Ulusal Sorun*'da, ulus'un, toplumların gelişmesinin belirli dönemlerinde, özellikle kapitalizmin şafak vaktinde oluşmaya başladığını belirtir ve "Ulus, tarihsel olarak oluşmuş, kararlı bir dil, toprak, iktisadi yaşam ve kendini kültür ortaklığında dile getiren ruhsal biçimlenme birliği" olarak tanımlanır.

Ben, *Ulus, Uluslaşma, Demokratikleşme*'de, ülkemize uyarlayarak, ulusun oluşum sürecini ve niteliğini açıklamaya çalışmışım:

“Ulus, bireylerin, belirli sınırlar içerisinde, boy gibi, kabile ve aşiret gibi birliğe kan bağıyla bağlı olmaktan; köleci ve feodal birliğe bedensel bağlılıktan (bağımlılıktan), tarikat, mezhep, din gibi bir birliğe inançsal bağlarla bağımlı bulunmaktan, toplumsal ölçekte kurtulmalarının, yani *özgür bireyler* haline gelmelerinin maddi temelini oluşturan ekonomik bütünleşme üzerinde, siyasal olarak örgütlendiği birliktir.”

Kısacası ulus, boy, soy, kabile ya da aşiretlerin, feodal ve yarı-feodal birimlerin, tarikat, cemaat, mezhep ve dinlerin birliği değil, geleneksel bağlardan ve bağımlılıklardan kurtulmuş özgür bireylerden oluşan, ekonomik temel üzerinde, siyasal örgütlenme biçimidir. Ulus, eşit ve özgür yurttaşların birliğidir. Toplumların gelişme düzeyine, tarihsel ve toplumsal konumuna göre farklı biçimler alır, insanlığın gelişme sürecinde temel öğeler kalmakla birlikte, sürekli değişir. Bu değişme, ileriye doğrudur.

Ulusun oluşmasında, tarihsel süreç açısından bir ya da birkaç kavim öncü rol oynayabilir. Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasında, bin yıla yaklaşan süreçte devlet kurmuş, imparatorluk olarak etnik bakımdan olduğu kadar, din ve mezhep bakımından birbirlerinden farklı, hatta birbirlerine hasım toplulukları bir arada yönetmiş bir imparatorluğun bünyesinde oluşan ve gelişen kadrolarının, işgal edilmiş öz yurdunu kurtaran Türklerin, Türkiye Cumhuriyetini kurmuş olmaları, ve onların bu devlete “Türk Devleti” adını vermiş olmaları, kimi, niçin rahatsız ediyor! Kuşkusuz, Türkiye Cumhuriyeti, yalnız Türk kavminden gelenlerin değil, bazı araştırmacıların ellinin üstüne çıkardığı birbirinden farklı kavimlerin birliğinden oluşur. Ama soy, kavim, etnik topluluk, aşiret, kabile, beylik olarak değil, toprak sahibine, aşiretine, tarikatına bağlı ve bağımlı olsa da, varsayımsal olarak, yani yasa açısından özgür ve bu anlamda eşit yurttaşlar olarak ulus birliğini oluştururlar.

Etnik adlandırma, çok dikkat edilsin, Türk etnisitesinin Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde kalacak olan öteki etnik toplulukları ya da bireyleri baskılama anlamında değil, bütün üyelerinin eşitlendiği, etnik adlarını koruyarak, ama bir etnik topluluğun değil *ulusun üyesi* Türk olarak adlandırılırlar. Kimliklerinde, etnik kimlikleri değil, ulusun üyesi kimliğini taşırlar.

Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze, örnek alınan Batı Avrupa’da, uluslar, ulusu kuran öncü kavmin adıyla adlandırıldılar. Fransız, İngiliz, Alman, İtalyan ulusu gibi. Ama hiçbiri saf ve tek bir ırktan, etnisiteden oluşmuyordu. Birinci Dünya Savaşından yenik çıkan, emperyalist paylaşımından pay almak şöyle dursun bu emperyalist devletler tarafından paylaştırılan Almanya, Nazi Almanyası olarak, üstün ırk kuramını, faşizmin ve faşist yayılcılığın kaidesine oturttuğu zaman, Türkiye’de, aynı anlamda, ırk üstünlüğünü esas alan eğilimler kitleleşmeye başlamıştı. Türk Ocakları, Mussolini’yi kılavuz olarak bayraklaştırmak istedi. Kemal Atatürk, kurduğu Türk Ocaklarını kapattı, ulus kültürünün kadrolarını, köyde, kasabada, kentte oluşturacak Halkevlerini kurdu.

İrk ayrımcılığı sözkonusu olduğunda, özellikle üstün ırk kuramına dayalı olarak Hitler ve Musolini’nin Kuzey Afrika’daki vahşetlerini gördüğü zaman, “Bu hayvanların dünyasında yaşamış olmaktan utanç duyuyorum!” diyen Kemal Atatürk, Diyarbakır’da yayınlanan *Diyarbakir* gazetesinin sahibine Dolmabahçe Sarayında verdiği demeçte, “Diyarbakirli, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır.” (*Cumhuriyet*, 5.10.1932.) söylemiyle, yalnızca ırkçılığı değil, ırk ayrımcılığını da yadsımıştı. Irkları coğrafya ile adlandırarak, hepsini, aynı ırkın, aynı cevherin parçaları olarak nitelemiş, yalnızca ırkçılığı değil, “üstün ırk” kuramını da tarihin hurdalığına atmıştı.

Ulusa gelince, ulusun üyelerini, Türkiye Cumhuriyetine yurttaşlık bağıyla bağlı olanları, Türk olarak nitelerken, etnik kökeni Türk olanlar Türktür demedi. Çünkü ulus, etnik toplulukların etnik özelliklerinin birliği değil, özgür bireylerin yurttaşlık bağıyla bağlı olduğu ulusun üyeleridir. Ulus, ne tek bir etnik topluluğun ulus adını almasıdır, ne de etnik

toplulukların koalisyonudur. Ulus, etnik özelliklerin silindiği, yeni, siyasal, toplumsal ve ekonomik açıdan modern bir birimdir.

1990'da, İnsan Hakları Derneği Ankara Şube Başkanı olduğum dönemde yazdığım *Ulus, Uluslaşma Demokratikleşme*'de, ulusun ileriye ve geriye doğru birbirine karşıt iki yönelimine değinmiş, şunları yazmıştım:

Bugün, "ulus" birliği (birimi) içinde etnik gibi, dil, din, mezhep gibi farklılıkları, geriye doğru derinleştirerek karşıtlığa ve dolayısıyla düşmanlığa dönüştürmek de, bu farklılıkları geçmişten gelen özellikler ve zenginlikler olarak algılayarak insanlığın gelişmesinin dinamiğine dönüştürmek de olanaklı.

Geçtiğimiz on yıl içinde, ABD emperyalizminin "büyük sopası" altında, Türkiye, değil komşularına, arkadaşlarına, kardeşlerine, kendine de düşmanlaştırıldı; ulus ve ulusallık paspas yapılmaya çalışıldı.

Emperyalist kuşatmaya ve köleleştirmeye karşı, ulus olarak varlığını ve bağımsızlığını korumanın büyük duvarı "ulusal"lığı paspasa yapmaya kalkışanlar, ABD'nin "büyük sopası" sırtlarında, ulusu paspas yapanlar, ulusu ulus olarak çiğnemeye yeltenenler, unutulmasın, ulusun paspası olmaya er ya da geç yargılıdırlar.

19 Mayıs 2013, Ankara